

Cornel Grad, Doru E. Goron, 1918/1919. *Contribuții sălăjene la Marea Unire*, Colecția Biblioteca Limes, Ed. Limes, Zalău, 2000, 304 p.

Acum aproape 20 de ani Episcopia ortodoxă din Oradea prin episcopul de luminoasă amintire dr. Vasile Coman iniția publicarea unui volum închinat Marii Uniri din 1918 de pe teritoriul de atunci al episcopiei: Bihor, Satu Mare și Sălaj.

Din motive ținând de cenzura exercitată pe atunci de partidul comunist, lucrarea deși a fost finalizată, nu a putut să apară în forma inițială, autorii din cele 3 județe amintite fiind nevoiți să le publice în 3 monografii separate. Astfel a apărut în 1992 cartea lui Viorel Faur, *Viața politică a românilor bihoreni (1918-1919)*, urmată apoi de lucrarea lui D. Radosav și V. Ciubotă, *1918 în Sătmar*, apărută în 1996.

Lucrarea celor doi istorici sălăjeni, Cornel Grad și Doru E. Goron și intitulată *1918/1919. Contribuții sălăjene la Marea Unire*, apărută în Editura Limes în anul 2000, este rodul unor ani de intense cercetări în fondurile și colecțiile arhivelor din București, Cluj-Napoca, Brașov, Alba Iulia, Oradea, Pitești, Baia Mare, Zalău, precum și în arhivele ecleziastice din majoritatea localităților județului Sălaj.

Rezultatul acestor laborioase cercetări îl constituie o monografie de 302 pagini structurată în trei mari părți. Prima parte se referă la istoriografia problemei privită din unghiul contribuțiilor sălăjene la acest subiect, situația revoluționară din octombrie-noiembrie 1918 din Sălaj, intitulată sugestiv "Revoluție și anarhie în Sălaj. Dezintegrarea administrației maghiare", constituirea și activitatea consiliilor și gărzilor naționale române sălăjene, participarea sălăjenilor la Alba Iulia, mergând până la instalarea administrației românești în ianuarie-aprilie 1919. Autorii apreciază că la Alba Iulia au participat din Sălaj 62 de delegați oficiali și în jur de 500-600 de participanți neoficiali trimiși de comunitățile românești sălăjene, dornice de a lua parte la marele eveniment de la Alba Iulia.

Partea a II-a a lucrării aduce în prim planul istoriei cincisprezece microbiografii a unor personalități de rangul doi, cu contribuții excepționale în planul afirmării dezideratelor românești pe meleagurile sălăjene. Trebuie remarcat că în vârtoarea evenimentelor din octombrie 1918 – aprilie 1919 aceste personalități, dar și mulțimea celor neamintiți, preoți, învățători, notari etc., au constituit baza trainică a tuturor acțiunilor de organizare a românilor în lupta pentru înfăptuirea României Mari.

Ultima parte este formată din 80 de documente în marea lor majoritate inedite despre acțiunile românești din toamna anului 1918 și primăvara lui 1919.

În fine monografia este însoțită de un util indice toponimic și onomastic.

Din păcate autorii au omis necesitatea unui rezumat într-o limbă străină, lucrarea nefiind accesibilă cercetătorilor de pe alte meleaguri.

Accasta nu știrbește cu nimic valoarea științifică a monografiei celor doi istorici sălăjeni, lucrarea adăugându-se firesc șirului de studii consacrate activității consiliilor și gărzilor naționale românești din toamna anului 1918 și primăvara anului 1919: Blaj, Cluj-Napoca, Bihor, Satu Mare, Mureș, etc. (Viorel Ciubotă)